

17.4 Universaliserbarhet: Gjør regelen du handler etter, til en allmenn lov

Vi har tidligere vært inne på at det går et skille mellom normativ etikk, som sier noe om hvordan vi bør handle, og metaetikk, som undersøker grunnlagsspørsmål om moralens kilde og forutsetninger. Mens utilitarismen er lett å plassere som en teori om normativ etikk, handler Kants teori *både* om metaetikk og om normativ etikk.

Et metaetisk element i Kants teori er at han vil vise at det finnes objektivt riktige og gale svar på hvordan vi bør handle, og at vi kan bruke fornuften til å finne ut hvilke moralske plikter vi har. At moralen er objektiv, betyr her at moralske prinsipper gjelder uavhengig av preferansene våre, og at de gjelder for alle. I og med at fornuftens prinsipper må være de samme for alle mennesker, omtrent som logikkens eller matematikkens prinsipper er de samme for alle mennesker, vil de moralske normenes gyldighet ikke være kulturavhengig. Hvis Kant lykkes, viser det altså at både relativister og nihilister tar feil.

Kant vil vise at noen handlingsregler er slik at vi vil vikle oss inn i selvmotsigelser hvis vi forsøker å følge dem. Vi må forutsette at handlingsregelen *både* gjelder og ikke gjelder på en og samme tid. I slike tilfeller har vi ifølge Kant en moralsk plikt til å avstå fra å handle etter disse handlingsreglene. Hvis Kant har rett i at fornuften kan gi oss svar på hvilke moralske plikter vi har, så handler ikke moral om smak og behag

En løgner må forutsette at andre stort sett snakker sant.

La oss illustrere Kants poeng med et eksempel: Er det moralsk akseptabelt at du låner penger fra en bekjent, og lyver og sier at din bekjente skal få tilbake pengene om en måned? Vi kan for eksempel tenke oss at du vet at du kommer til å være like blakk neste måned, og at du håper at lånet ditt skal gå i glemmeboken. Hvis det skal være akseptabelt for deg å handle på denne måten, må du, for å være konsistent, akseptere at andre handler på samme måte i samme situasjon. Men gir det mening å akseptere en slik handlingsregel? Hvis alle fulgte handlingsregelen om at det er OK å gi falske løfter for å låne penger, ville hele poenget med å gi løfter forsvinne. Og dermed ville motivasjonen vår til å lyve også forsvinne. Grunnen til at man lyver, er jo at man ønsker å få andre til å tro noe som er usant. Forutsetningen for at det skal ha en hensikt for deg å lyve er at de fleste andre ikke følger handlingsregelen om at det er OK å lyve for å låne penger. Når vi kan avgjøre at løgn er umoralsk, er det altså ikke fordi det gir noen uheldige *konsekvenser*, slik utilitarister vil kunne mene, men fordi det fører til en inkonsistens. Du